

MAGNET ve CHARTER OKULLARININ EĞİTİM ve FİNANS YAPILARI

Muhsin HESAPÇIOĞLU*
Nazmiye ÇELEBİ**

ÖZET

Amerikan eğitim sisteminde yüksek okul seviyesine kadar uygulanan *magnet* ve *charter* okul modelleri devlet okullarında uygulanan iki farklı eğitim modeli olarak ortaya çıkmıştır. Bu iki farklı eğitim modelinin hedefleri ve yapılanmaları her ne kadar farklılıklar taşıyor olsa da ortak noktaları devlet okullarında yaşanan düşük devlet eğitim kalitesini, bürokratik yapıyı ve sosyo-ekonomik nedenlerden kaynaklanan adaletsizlikleri yeni eğitim modelleri çerçevesinde gidermektir. Bu çalışma bu iki modelin işleyişlerini ele almakta ve bu modelleri karşılaştırarak Türk eğitim sistemindeki reform arayışları için bu farklı modellerin uygulanabilirliklerini incelemektedir.

Anahtar sözcükler: Magnet okulları, Charter okulları, Amerikan eğitim politikası, Türk eğitim politikası, eğitim, reform.

EDUCATION AND FINANCE STRUCTURE OF MAGNET AND CHARTER SCHOOLS

SUMMARY

Magnet and charter school models are the two different education models used in public schools in USA. There are magnet and charter school at the elementary, middle and high school levels. Though these models are different in terms of their goals and structures they both try to eliminate the low educational standards of the government schools, bureaucracy and the injustice resulting from economic reasons. This article focuses on the application of these two models and tries to compare them with each other to investigate the possibility of applicability in the Turkish education system along the reform efforts.

Key words: Magnet schools, chartes schools, American education policy, Turkish education policy, education, reform.

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

** Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı
Doktora Öğrencisi.

GİRİŞ

Amerikan eğitim sistemi, federal hükümet tarafından belirlenen eğitim programı ve bu eğitimi kendi kanunları çerçevesinde denetleyen ve düzenleyen eyalet yasaları çerçevesinde şekillenmektedir. Amerikan eğitim modelinde belirlenen temel hedef, Amerikan değerlerinin öğretimi ve eğitimi konusunda ortak bir anlayışın geliştirilmesi ile birlikte ülke vatandaşlarına din, dil, ırk ayrımı gözetmeden standart bir eğitim sistemi geliştirilerek herkese eşit ve kaliteli eğitim imkânı sağlamak olarak özetlenebilir (National Statistic for Education Statistics, 2004). Bu alanda Amerikan eğitim sisteminde farklı arayışlar söz konusu olmuş ve 1950'lerin sonuna kadar özel okullar ya da katolik okulları gibi doğrudan devlet tarafından oluşturulmamış eğitim kurumlarının Amerikan eğitim sisteminde farklı beklentileri karşıladığı düşüncesi değişmemiştir. 1960'lara gelindiğinde ülkede özellikle Afro-Amerikalıların kamusal alanda hak arayışlarının başladığını ve devlet politikalarının eleştirildiğini görmekteyiz. Bu dönem devlet okullarının eğitim kalitesinin de eğitimciler ve aileler tarafından eleştirildiği ve ırk ayrımına karşı yürütülen politikalarda Amerikan eğitim sisteminin herkese eşit eğitim imkânı tanımadığı bir dönem olarak öne çıkmıştır. Eğitim sisteminde reform gerektiği düşüncesinin sonucu olarak Amerikan hükümeti geliştirdiği yeni eğitim politikasının bir ürünü olarak *magnet** okulları olarak adlandırılan yeni bir devlet okulu modelini öncelikle eğitimdeki ırk ayrımını engellemek amacıyla oluşturmuştur. *Magnet* okulları ile başlayan devlet okullarında yeniden yapılandırılma dönemi hem öğrenci seçimi hem de eğitim programlarının yeniden gözden geçirilmesi açısından önemli bir oluşum olarak görülmektedir. Ancak yine de bu reform çalışmaları mevcut devlet okullarındaki eğitim kalitesini artmasına ve devlet okullarını birbirleriyle rekabet eden kurumlar haline dönüşmesine imkân tanımamış, devlet okullarındaki bürokratik ve hiyerarşik yapılanma devam etmiştir. 1990'lara gelindiğinde ise bu hiyerarşik eğitim yapılanması içerisindeki yoğun bürokratik anlayış ve bu anlayışın zamanla öğrencilere verilen eğitimi etkin kılmak için okul yönetiminin hızlı ve etkili karar vermesini engellediği düşüncesi ile *charter* (=ayrıcılık, sözleşmeli) okulları fikri ortaya atılmaya başlanmış ve 1991 senesinde *Minnesota* Eyaleti tarafından çıkartılan bir yasa ile birlikte *charter* okulları Amerikan eğitim sisteminde etkin bir eğitim modeli olarak ortaya çıkmıştır (US Charter Schools, 2004).

Amerikan eğitim sisteminde *magnet* ve *charter* okullarının açılması, Amerikan eğitim sisteminde değişen eğitim plânlamalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Hesapçıoğlu'na (1989) göre endüstrileşmiş ülkelerde eğitim plânlaması, nedenlerine göre çeşitli evrelere ayrılır. *Doludizgin Genişleme Evresi* eğitime artan talep çerçevesinde eğitimin daha demokrat bir düzeyde genişlemesi, artan talebin mevcut kapasitenin üstüne olmasının dolaylı oluşturulan yeni okulların farklı eğitim modellerini denemesi ve artan talebi değişen toplumsal koşullara göre uyarılma evresidir. ABD'deki *magnet* okullarının açılmasının gerekçesi olan eğitimde ırka dayalı fırsat eşitsizliğini kaldırma girişimi, eğitim plânlamasının bu evresine bir örnek olarak gösterilebilir. *Yenileştirme Evresi* ise talep fazlası nedeniyle eğitim bütçesine paralel olarak öğretmen yetiştirmeden yeni eğitim metotları

*Burada bu okulların öğrencileri çeken bir özelliği olduğu vurgusunun medyada yer almasından sonra bu okullar *magnet* (mıknatıs) okulları olarak anılmaya başlanmıştır. Bkz. "*Magnet Schools*", The Public School Parent's Network, http://www.psparents.net/magnet_schools.html [Erişim: 15 Mart 2004].

geliştirmeye kadar eğitim sektöründe yeni arayışlara ve değişen dünya koşullarına adapte olan uygulamaların hayata geçirilmesi amacına dayanır. 1990 senesinde oluşan *charter* okul girişimini bu evreye özgü bir girişim olarak değerlendirmek mümkündür.

Farklı programlara sahip olan okullardan *magnet okulların en genel biçimi matematik, fen, bilgisayar, teknoloji ya da yabancı dil gibi özel konulardan birine odaklaşmalarıdır*. *Charter* okullar ise eğitimde köklü bir reform gerçekleştiren okullar olmalarından daha çok program geliştirme projeleri olarak, aile, eğitimciler, sivil toplum kuruluşları ve devletle bir sözleşme imzalanarak kurulan yarı özerk kuruluşlardır. Bundan dolayısıyla okulların nasıl organize edileceği, müfredatları, hedeflenen başarı tanımı ve başarı ölçümü gibi konularda bağımsız karar verme yetkisine sahiptirler.

Söz konusu okulların alternatif okullar olarak değerlendirilmeyeceğini burada belirtmek gerekir. *Alternatif* kavramı, hedefe ulaşmada izlenen yol anlamında kabul edildiğinde incelenen eğitim modelleri için “alternatif” kavramı kullanılabilir. Ancak “diğer”, “başka”, “seçme” kavramlarıyla açıkladığımızda, incelenen modellerin eğitim sisteminin tamamlayıcı modelleri olduğunu, alternatif olmadıklarını söyleyebiliriz. Yine de bu okullar çeşitli eğitim sorunlarına cevap verebilecek farklı eğitim modelleri olarak incelenmelidir.

AMERİKAN EĞİTİM SİSTEMİ ve CHARTER ve MAGNET OKULLARININ YERİ

Amerikan Eğitim Sistemi

Amerika’da federal hükümet, okulları doğrudan yönetmediği gibi, öğretmenlere, kullanmaları gereken kitaplar ya da takip etmeleri gereken öğretim metotları konusunda da herhangi bir telinde bulunmaz. Her eyalet kendi eğitim politikasını kendisi tespit eder. Okul meclisleri, okul bölgesi için genel politikaları ve yabancı öğrencilerden alınacak harçların miktarını belirler. Öğrenciler 12. sınıfa kadar okul harcı ödememektedir.

Amerikan öğrencilerinin yaklaşık %90’ı eyalet vergileriyle finanse edilen, kamuya ait ücretsiz ilk ve orta öğretim okullarına devam etmektedir. Özel okulların 4/5’i dini gruplar tarafından yönetilir. Bu tür okullarda müfredatın bir parçası olarak dini dersler de verilir (Kamu okullarında dini eğitim verilmez). Bunların yanı sıra, ‘ev okulu (home schooling)’ adı verilen bir sistemle az sayıda ebeveyn çocuklarına kendileri evde eğitim verir (Uluslararası Eğitim, 2004).

K-12

Amerikan ilk ve ortaöğrenim kurumları genel olarak ilkokul (elementary), ortaokul (middle school/junior high schools) ve liseler (high school) ayrılırlar. Bu sistem anaokulundan (kindergarten) 12’nci sınıfa kadar anlamına gelen “K through 12” olarak bilinir. Çocuklar beş yaşına geldiklerinde anaokuluna altı yaşında ise ilkokula başlar ve 6’ncı sınıfa kadar ilkokula devam ederler. Ortaokul, altıncı sınıftan dokuzaya kadar sürer, bunu takip eden lise ise dokuz- on ikinci sınıfları kapsar. Federal yasalar gereği 16 yaşına kadar mecburi eğitim söz konusudur.

Amerika’da ilk ve orta öğrenim üç ana sistemde işler. Hiçbir ücret ödenmeyen devlet okulları, genellikle dini gruplar tarafından işletilen ve öğrenim harcı ödenen özel okullar.

Orta öğrenimi tamamlamak için üç ayrı yol izlenebilir:

1. 8-4 formatı
2. 6-3-3 formatı
3. 6-6 formatı

Liseler genellikle otonomdur. Bu okulların yönetimine dair hiçbir Federal kanun mevcut değildir ve bu okullarla ilgili kural ve yönetmelikler eyaletten eyalete değişir. Cinsiyeti ırk, din, öğrenme sorunları, fiziksel engeller, İngilizce konuşabilme yetisi, vatandaşlık ya da göçmen statüsü göz önüne alınmaksızın ilköğrenim (Primary education) herkes için zorunludur, ancak yaş sınırları değişir.

Amerika’da Lise Türleri

Liseler genellikle şu şekilde gruplara ayrılmıştır;

- *(Single-sex schools) Kız ya da erkekler için okullar*

- *(Military schools) Askeri okullar*

- *ESL Bridge Programs* (=English as a Second Language): Hiç İngilizce bilmeyen öğrencilere İngilizce öğretilir.

- *Hazırlık (Postgraduate) Programları*: Liseyi bitirdiği halde, kendisini üniversite için hazır hissetmeyen öğrenciler için hazırlanmış bir yıllık programlardır. Program özellikle okuma yazma gibi sözel becerilerin yanı sıra Matematik yeteneklerin geliştirilmesine yönelik konular işler.

- *Devlet okulları*: Büyük şehirlerde öğrencilerin % 70’i devlet liselerinde eğitim alırlar. Okul, akşamları ve öğleden sonraları toplumsal işler ve etkinliklerin merkezidir.

- *Özel okullar*: İngilizcede akıcılık kazanmak, müfredatın avantajlarından yararlanmak ve öğrencilere gösterilen bireysel ilgi okulların temel özellikleridir. ABD özel okullarında genellikle 5:1 ya da 7:1 öğrenci-öğretmen oranı vardır. Bu özellikle, derslerin 50 öğrencilik sınıflarda konferans şeklinde yapıldığı Asya ülkelerindeki ebeveynler için caziptir

- *Teknik ve mesleki okullar*: Teoriden çok mesleki veya ticari eğitim veren “ticaret” okullarıdır. Genelde birkaç meslek dalında eğitim programı uygulanır. Çoğu ticaret okulunda, derslikler işyerlerine benzer ve dersliklerde, meslekte kullanılan makinelerin ve araç gereçlerin eğitimi yapılır. Okulların çoğunda devam mecburiyeti olan dersler vardır. İngilizce eğitimi verilir ya da öğrencilerin İngilizce bilmesi ve temel matematik bilgisine sahip olmasını şart koşular.

- *İki yıllık ve community kolejler*: Bu okullar teknik-uygulamalı eğitimi genel eğitimle birleştirir. Programda genel eğitim İngilizce, matematik ve seçmeli dersler yer alır. Teknik derslikler ve donanımlar da iş yerine benzemekle beraber, burada dersler gün boyu değil, sadece birkaç saat sürmektedir (Eğitim Rehberi, 2004).

ABD Eğitim Bakanlığı etkinlikleri üç ana başlıkta toplanabilir:

1- Eğitimde Federal Devletin fon politikasını belirlemek, fon dağıtımını yönlendirmek, uygulama programları geliştirmek. *Federal fon dağıtımında üç yöntem vardır: öğrenci sayısına dayalı formül yöntemi, liyakat esasına dayalı yarışma yöntemi, talep edenlerin finansal ihtiyaçlarını belirleme yöntemi.* Sivil toplumlar, üniversiteler, kişisel araştırmacılar, kolejler okul kurmak için fondan yardım talep edebilirler.

2- Data toplamak, okulları sorunlarına ulusal dikkatin odaklanmasını sağlamak. Eğitim reformları için kongrede önerilerde bulunmak, kanun hazırlanmasında bilgi sağlamak.

3- Beş ana sivil hak yönetmeliğini desteklemek (ırk, cinsiyet, milliyet, yaş, engellilerin eşit eğitim hakları). Bu haklar eğitimle ilgili tüm birimleri kapsar (kütüphane, müze, okullar, devlet ve yerel rehabilitasyon kuruluşları) (U.S Department of Education, 2004).

Eğitim konusu federal otoritenin dışındadır. Yönetim, rehberlik, denetim, müfredat, personel ve danışmanlık açılarından eğitim bakanlığı hiçbir yetki ve görev tanımına sahip değildir, bu alanda hiçbir kişi görevlendirilmemiştir. Bu konularında bakanlık değil eyaletler ve komiteler görevlidir (U.S Department of Education, 2004).

MAGNET OKUL NEDİR?

Amerika Birleşik Devletleri hükümeti 1960'lı yıllara gelindiğinde özellikle Afro-Amerikan kökenli vatandaşlarına karşı uygulanan ırk ayrımını engellemek için toplumsal alanda önemli düzenlemeler başlatmıştır.* Irk ayrımının yaşandığı diğer bir alan ise eğitim alanı olduğu için özellikle üniversite öncesi eğitim düzeyinde yaşanan bu ayrımı engellemek için farklı seçenekler sunan çeşitli isimlerde okullar açılmıştır (Magnet Schools of America, 2004). Daha sonra *Magnet* okulları olarak adlandırılan bu okullar *öncelikle klâsik hiyerarşik eğitim anlayışının dışında yeni bir eğitim anlayışı geliştirilmesi için belli alanlarda uzmanlaşmış okullar olarak tasarlanmaktaydı.* Devlet okullarında yaşanan ırk ayrımını gidermek için federal devlet her ne kadar kota uygulaması ya da karma sınıflar oluşturmak gibi kısmen yasalara zorla uymayı gerektiren çalışmalar yürütse de, çalışmaların bu dönemde ırk ayrımını belli bölgelerde daha da körüklediği gözlemlenmekteydi (Rossell, 1990). Irk ayrımının engellenmesi amacıyla kurulması tasarlanan okulların hem beyazların hem de siyahların birlikte eğitim yapmasını sağlayacak farklı bir okul modeline sahip olması gerektiği düşünülmüştür. Beyazların da siyahların da çocuklarını öncelikle farklı ve etkili eğitim almaları amacıyla gönüllü ya da mecburiyete dayalı bir şekilde bu okullara göndermesi gerektiği düşüncesi çerçevesinde *magnet* okullarının oluşturulması

* *Affirmative action* 1960'larda özellikle işyerlerindeki eleman alımlarında Afro-Amerikan kökenli vatandaşların dışlanmasını engellemek için koyulan mecburî kota uygulaması olarak özetlenebilir. Bu uygulama, sağladığı başarıdan çok ülke içerisinde yarattığı tartışma ve ırk ayrımını daha da körükleyecek bir uygulama olduğu iddiasından dolayı ön plâna çıkmıştır. 1980'lere geldiğinde bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. George E. Curry. *The Affirmative Action Debate*. New York: Preseus Publ. 1996.

1960'ların sonlarında yaygın bir şekilde eğitimciler tarafından tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmaların da bir sonucu olarak öğrencileri *Montessori* metodunun uygulandığı yeni bir okul ve müfredat anlayışı etrafında şekillenen seçkin okulların eğitimdeki ırk ayrımını engelleyici bir karma okul projesi olarak uygulanmaya başlanmıştır.*

Öte yandan eğitim sistemleri konusunda da yine bu dönemde ciddi tartışmalar başlamış, İngiltere'deki eğitim sisteminde yaşanan yenilikler çerçevesinde ortaya atılan "açık sınıf" (=open classroom) anlayışının katı eğitim anlayışını kırdığı görüşü eğitimciler arasında yaygınlaşmaya başlamıştır (Magnet Schools of America, 2003-2004). Bu tartışmalar ile birlikte devlet okullarının yapılanmasında özellikle devlet eğitim sisteminin dışladığı öğrencilere yönelik alternatif yapıya sahip okulların açılması gerektiği fikri yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu alanda *Milton Friedman*'ın eğitimde serbest pazar ekonomisinin uygulanması gerektiği görüşü çerçevesinde her okulun kendisini diğer okullardan farklı kılacak bazı özelliklere sahip olması gerektiği ve velilerin çocukları için en uygun gördüğü eğitim sistemini seçmeleri gerektiği görüşü benimsenmeye başlamıştır.** Böylece eğitim sisteminde liberal bir yapının uygulanacağı ve gelir seviyesi düşük ailelerin de istedikleri okulu seçme şanslarına sahip olmaları ile birlikte eğitimde eşitliğin yaratılacağı fikri ortaya çıkmaktadır.

1960'larda birçok okulun ırk ayrımını engellemek için yürürlüğe koyduğu yasalara direnmesi ya da sadece resmî düzeyde uygulamasıyla birlikte bu duruma maruz kalan birçok aile çocuklarını kendi buldukları bölgeden çok uzaklardaki okullara göndermek zorunda kalmışlardır. Özel okullar da gelir seviyesi düşük ailelere hitap etmemekteydi.

Magnet okullarının açılması temel olarak 1960'ların özgürlükçü ve statüko karşıtı arayışların eğitim sistemine yansımalarının bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Buna dayanarak magnet okulları her öğrencinin aynı yolda öğrenmediği, öğrencilerin ilgi alanlarının öğrencilerin okul seçimlerinden önce belirlendiği anlayışının temel alındığı okullar olarak tanımlanmaktadır.

Magnet okullarında oluşturulan uzmanlaşmış eğitim programları yaratıcı ya da teatral sanatlar, sağlık bilimleri, üniversiteye hazırlık, uluslararası çalışmalar gibi alanlarda özelleşmiş eğitim vererek ilköğretim ve sonrası için çeşitli eğitim olanakları sunmaktadır. Aşağıdaki özellikleri taşımaları gerekmektedir (Douzenis, 1994):

1. Özel bir konuya veya eğitim yöntemine dayalı farklı bir müfredat,
2. Ayrımın kaldırılması,
3. Öğrenci ve ailenin isteğine dayalı okul seçimi,
4. İkametgâh sınırlarının ya da alt bölgelerin dışından öğrencilerin kabulü.

* Montessori metodu için bkz. Maria Montessori, *The Montessori Method Scientific Pedagogy As Applied To Child Education In "The Children's Houses"*. New York: Frederick A. Stokes Company, 1912. İnternet edisyonu için bkz. <http://www.digital.library.upenn.edu/women/montessori/method/method.html>.

** Milton Friedman'ın bu konudaki görüşleri için bkz. "History of Magnet Schools", *Magnet Schools of America: Official Website* <http://www.magnet.edu/about.htm> ve "Goals and Objectives" *Magnet Schools of America: Official Website*, <http://www.magnet.edu/objectives.htm>, 2003-2004, [Erişim: 7 Haziran 2004].

Magnet okulları ayrımcılığın yaşandığı bölgelerde daha büyük bir öneme sahip olmuştur. 1971 senesinde ABD Anayasa mahkemesi tarafından okul yetkililerine “öğrencilerin plüralist bir toplum” yapısına uyum sağlamaları yönünde yetki vermesi *magnet* okulları ile ilişkili bir yasal düzenleme çalışması olarak göze çarpmaktadır (Goldring ve Smrekar, 2002).

Magnet okullar yoğun talep karşısında uzun bekleme listeleri hazırlamaktadır. Kimi eyaletlerde öğrencilerin yaklaşık %10’una eğitim vermekte kimi eyaletlerde ise bulunmamaktadır (National Center for Education Statistics, 2001-2002). Öte yandan son yıllarda *magnet* okulları gittikçe daha çok azınlık okulları olarak görülmeye başlanırken bu alanda yapılan eleştiriler *magnet* okullarının kaliteli eğitimi sadece azınlıklara sağladığı dolayısıyla devletin eşit eğitim felsefesi ile çelişildiği iddiası Anayasa mahkemeleri tutanaklarına yansımıştır.*

Magnet Okul Yardım Programı (=MSAP) ilk ve orta dereceli okullarda azınlık gruplarının izolasyonunu önlemeyi, bu okullara katılan ekstra özelliklere sahip öğrencilerin önünün açmayı, yenilikçi eğitim metot ve pratiklerinin dizaynı ve gelişimini sağlamayı, sistem reformlarını ve eğitim düzeyi ve performans standartlarını tanıtan yerel eğitim birimlerine yardım edecek *magnet* okulu projelerinin geliştirmeyi ve yürütmeyi amaçlamaktadır.

Magnet okulları yıllık ortalama 300 bin dolar almaktadır, fakat projeler bu miktarın değişmesine neden olabilmektedir. Plânlama yılındaki bir okul 11 bin dolarlık bir bütçeye sahipken, teknoloji tabanlı eğitim veren bir okulun bütçesi ise 844 bin dolardır. Ortalama olarak, MSAP destekli okullar 120-140 bin dolar personel harcaması, 70 bin dolar malzeme harcaması, 60 bin dolar kaynak harcaması yapmaktadırlar.

Magnet okullar, öğrenci çekmek için, organizasyonlar yaparak, velileri tanıtım süreçlerine katarak ve ev ziyaretleri yaparak tanıtım yapmaları gerekmektedir.

MSAP okullarının amacı farklı sosyal, ekonomik, etnik ve ırktan öğrencilerin bir arada okumasını sağlamak ve öğrencilerin eğitim imkânlarını artırmaktır. Genel olarak azınlık öğrencileri mevcutların 3/4 ünü oluşturmaktadır (Policy and Program Studies Service, 2004).

Magnet Okulların Genel Durumu

Amerikan eğitim sisteminde 1960’larla birlikte ortaya çıkan ırk ayrımını engellemeye yönelik çalışmaların geçmişine baktığımızda, temel olarak hedeflenen amacın Amerikan sosyal yapısındaki *plüralist* anlayışı korumak olduğu resmî kurumlar tarafından dile getirilmekteydi. Öte yandan bu yıllardaki siyah hareketleri ve kamusal alanlarda

* 1999 ve 2000 senelerinde *magnet* okullarının öğrenciler arasında ikilik yarattığı iddiasından dolayı okulların politikalarına karşın anayasa mahkemelerinde uyarı niteliğinde kararlar çıkmıştır. Bkz.: Ellen. Goldring , Claire Smrekar, “Magnet Schools: Reform and Race in Urban Education”, *The Clearing House*, Cilt 76, Sayı 1, 2002, s.13-15.

başlayan sivil özgürlük arayışları Amerikan plüralist anlayışının tehlikede olduğu iddiasının da ortaya atılmasına neden olmuştur (Power ve Lapsley, 1995). Bu iddia çerçevesinde sivil hak arayışları, siyah hareketine ve sosyal alanda yürütülen reformlara karşın Amerikan sosyal yapısının etnik kimlikleri tek bir “Amerikan” kimliğinde erimedığı olgusunu ortaya çıkarmaktaydı. Bu tartışmanın en yoğun yaşandığı alanlardan biri ise hiç şüphesiz eğitim kurumlarının reformu alanında olmaktadır. Devlet okullarının ortak kültür inşa eden kurumlar kimliğinden uzaklaştıkları görüşü iddia edilmekte, çok kültürlülüğü vurgulayarak yeni bir eğitim anlayışının inşa edilmesi gerektiği görüşü ortaya çıkmaktaydı.* *Magnet* okullarının kurulması fikri bu nedenle bu çok kültürlülüğün vurgulanması ve mevcut eğitim sistemindeki tikanlıkların aşılması amacıyla ortaya atılmıştır. *Magnet* okullarında sağlanan başarı düzeyinin normal devlet okullarında sağlanan başarı düzeyinden daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Flaxman ve Gretchen, 2004).

Öte yandan *magnet* okullarını başarı seviyesinin belirlenmesi konusunda diğer okullarla karşılaştırmada belli zorlukların söz konusu olduğunu belirtmek gerekmektedir. *Magnet* okulları ders müfredatı, pedagoji ve eğitim düzeyinin yapısı itibarıyla diğer okullarla aynı eğitim düzeyine sahip değildir. *Magnet* okulları öğrencilerin yetenekleri, geçmiş birikimleri açısından farklılık taşıdığı gibi, örneğin matematik gibi sadece belirli bir alana yoğunlaşan okulların standart eğitim veren devlet okulları ile karşılaştırmak çoğu zaman verimli bir değerlendirmenin yapılmasını mümkün kılmamaktadır.

Yüksek okullara kadar her akademik düzeyde açılan *Magnet* okullarını diğer okullardan ayıran en büyük fark, diğer okullarda olduğu gibi öğrencilerin kendilerini müfredata uyarlamalarının aksine, öğrencilerin beklentilerine ve yeteneklerine göre değişebilen müfredat programlarının belirlenmesinden kaynaklanmaktadır (Klauke, 2004). *Magnet* okulları ailelerin de uygulanan müfredatlara aktif katılımlarıyla eğitim sürecinin öğrencilerin hayatlarını şekillendirdiği ve onları dış dünyadan koparmadıkları gözlemlenmektedir. *Magnet* okullarında öğrencilerin devamlılığının yüksek düzeyde olması bu durumun göstergesidir. Yapılan araştırmalar *magnet* okullarının bu başarısının öğrencilere sağlanan modern çalışma imkânı olduğu belirtilmektedir (Evaluation of the Magnet Schools Assistance Program, 1998 Grantees: Final Report, 2003).

Magnet okullarının bu başarısı özellikle ekonomik imkânları kısıtlı aileler için büyük bir önem taşımaktadır. Bu kesimlerden gelen öğrenciler kendilerini okul ortamında daha güvensiz hissederek, okula karşı motivasyonları zayıflamakta ve aileleri de öğrencilere gereken desteği diğer öğrencilere oranla çoğu zaman veremedikleri için öğrencilerin okuldan uzaklaşmaları kaçınılmaz olmaktadır (U.S Department of Education, 2003). Öte yandan Amerikan ekonomisine baktığımızda yüksek okul derecesi olmayan bir kişinin geçimini sağlayacak iş bulma imkânı gittikçe azalmaktadır. Hendrie'ye (2004) görebu öğrenciler için kendi kariyerlerini plânlamaları açısından normal devlet okulları

* Bu alanda yeni eğitim modellerinde eğitim sisteminin bireyin gelişimine öncelik vermesi gerektiği 1960'lerden itibaren ortaya atılmaya başlamıştır. Bireysel farklılıklara önem vererek her bireyin kendini tanımlayan etnik, kültürel farklılıkların gözardı edilmesi yerine bu farklılıkların vurgulanarak yeni bir çokkültürlü eğitim modeli anlayışının doğması ile *magnet* okullarını Amerikan eğitim sistemlerine alternatif olarak ortaya çıkması aynı döneme denk gelmektedir. Bu konuda ayrıca bilgi için bkz. F. Clark Power ve Daniel K Lapsley. s.251-271.

fazla bir imkân tanımazken, özel okullar da maddî olarak bu öğrencileri dışladıkları için *magnet* okulları bu alanda önemli bir eksikliği doldurmaktadır.

Magnet okulların çoğunda öğrenciler kura ile seçilmekte ve uzun bekleme listeleri oluşturulmaktadır. Bazı okullar başvuruları “*first-come, first served*” esasına göre değerlendirmektedirler (Magnet Schools in Public Education, 2004). Diğer *magnet* okulları ise uyguladıkları giriş testlerinde belli bir asgarî puan istemekte ya da performansa dayalı okullar ise özel yetenek sınavlarına göre öğrenci alımını gerçekleştirmektedirler (Magnet Schools in Public Education, 2004).

İrk ayrımı projesinin bir uygulaması olarak *magnet* okullarında ortak okuma aktiviteleri uygulanmaktadır. Bununla birlikte farklı ırklardan çocukların birlikte oturması ve küçük grup tartışmalarının desteklenmesi gibi uygulamalar bu projenin gerçekleşmesi için yürütülen uygulamalardır. Tek bir standart müfredat programını takip etmek zorunda olmayan *magnet* okulları öğrencileri farklı yeteneklerini keşfetmektedirler. Yine müfredatta çok kültürlülüğün vurgulanması, karşılıklı saygı anlayışının yerleştirilmeye çalışılması, farklı ırklardan insanların kaynaşmasının olumlu etkilerine önem verilmesi gibi uygulamalar da *magnet* okullarında yer alan uygulamalar olarak göze çarpmaktadır (U.S Department of Education, 2003).

Öğrencilerin değerlendirilmesi sadece başarı düzeyinde değil, çaba ve gelişmeye göre de yapılmaktadır. Ayrıca değerlendirilmeler sadece sayısal olarak yapılmamakta, daha çok yorumlara dayalı değerlendirmelerle öğrenciler arasında rekabet ortamının yaratılması engellenmekte ve geleneksel okullarda öğrencilerin yaşadığı başarısızlık hissi giderilmeye çalışılmaktadır (US Department of Education, 2003). Bireysel ilgiye ve kolektif çalışmaya dayalı bu çalışmalarla *magnet* okulları öğrencilerin ırk, sınıf ve yaş ayrımlarının kaybolmasını amaçlanmakta ve öğrencilerin farklı derslerle kendi yeteneklerini keşfetmelerine daha çok izin vermektedir. Genellikle küçük ve rahat sınıflarda verilen eğitimle öğretmenler her öğrenci ile özel ilgilenme şansı bulmakta, değişebilen müfredat programları ile öğrenciler kendi ihtiyaçları doğrultusunda eğitim görebilmektedirler.

Magnet okullarını diğer okullardan ayrı kılan özellikler sıralandığında okulların dış görünüşü, okulların yerleşim merkezlerine olan mesafesi, müfredat programı öğrenci öğretmen ilişkileri ve okulun sağlayacağı akademik kariyer imkânı ön plâna çıkmaktadır. İrk ayrımını engellemek ve çok kültürlülüğe dayanan bir eğitim modeli geliştirme fikri bu tercih nedenlerinden biri olarak ortaya çıkmasa da, tercihlerin sonucu olarak okulların belirlediği en etkin hedef olarak göze çarpmaktadır.

Magnet Okullarında Uygulanan Müfredat Örneği (Magnet Schools of America, 2004):

- Akademik Başarı (Academic / Academic Achievement).
- Güzel Sanatlar ve Uygulamalı Sanatlar (ARTS: Fine and Performing).
- Temel Beceriler (Basic / Basic Skills / Fundamental).
- İş Dünyası/Finans (Business / Finance).
- Kariyer / Meslek: Genel ve Özel (Careers / Vocational: General and Specific).

- İletişim (Communications).
- Kültür, Çoklu Kültür (Culture / Multicultural / Humanities).
- Ünivesiteye Hazırlık (Enrichment / Academic Enrichment / Honors / College Prep.).
- Yabancı Diller (Modern Classical / Foreign Languages).
- Yetenekliler ve Üstün Yetenekliler (Gifted / Highly Gifted / Gifted and Talented).
- Sağlık ve Fiziksel Gelişim (Health / Physical Development).
- Öğrenme Metodolojisi / Öğretim Yaklaşımları / Öğrenme Biçimleri (Instructional Methodology / Teaching Approaches / Learning Styles).
- Uluslararası Çalışmalar (International Studies).
- Uluslararası Bakalorya (International Baccalaureate).
- Hukuk (Justice and Law).
- Edebiyat / Okuma / İngilizce (Language Arts / Reading / Literature / English).
- Matematik (Mathematics).
- Montessori (Open / Ungraded / Individualized / Montessori).
- Halkla İlişkiler ve Yurttaşlık (Public Affairs and Citizenship).
- Fen Bilimleri (Science).
- Teknoloji / Mühendislik / Bilgisayar (Technology / Engineering / Computers).
- Çok Yönlü Konu Alanları (Miscellaneous Theme Areas).

CHARTER OKULLARI

Amerikan Eğitim sisteminde *charter* okullarının açılması fikri eğitim sistemindeki reform arayışları içerisinde okullara daha fazla yetkinin verilmesi ile eğitimdeki hiyerarşik yapılanmanın kaldırılması ve böylece eğitimde reform çalışmalarında okullara ve velilere daha çok söz ve yetki imkânı tanıma arayışının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.* Kuehn'e (1995) göre *charter* okulları 1988'de Britanya'da kabul edilen "bağışa dayalı" okulların açılmasına dair kanunun ABD tarafından uyarlanması olarak görülmektedir. Bu iki eğitim sisteminin oluşturulmasında temel olarak bazı benzerlikler gözlemlenmektedir. Hem Britanya, hem de ABD hükümetleri bu yeni eğitim metodu gereği devlet okullarının uyması gereken bir takım bürokratik ve hiyerarşik düzenlemelerden bu okulları muaf tutmaktadır.

* Bu alanda yapılan araştırmalardan en önemlisi Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan "*A Nation at Risk*" isimli çalışmadır. Bu çalışmanın özeti için bkz. "A Nation at Risk", *Education Week*, 30 Mart 2004, <http://www.edweek.org/context/topics/ issuespage.cfm?id=123>. Bu çalışma Amerikan eğitim sistemindeki aksaklıkların öğretmenlerin yetersizliği, okulların talebi karşılayamaması, okul eğitim programlarının eskimesi, gelir seviyesi düşük ailelerin çocuklarına eşit eğitim imkânı sağlanmaması gibi sorunlardan oluştuğunu iddia etmekteydi. Bu raporun Amerikan yeni sağının eğitim politikasını eleştirdiği gerekçesi ile siyasî bir rapor olduğu da iddia edilmiştir. Ancak rapor kamuoyunda önemli bir yankı uyandırmıştır. *Charter school* gibi yeni okul modeli arayışlarının oluşumuna bu raporun etkisi olduğu bu nedenle söylenebilir. Ancak bu raporun daha çok mevcut devlet okullarında reformu amaçladığını da eklemek gerekmektedir. Nitekim bu alanda yapılan "Kapsamlı Okul Reformu" çalışması bu raporun doğrudan sonuçlarından biri olarak gösterilebilir. Bkz. "*Comprehensive School Reform*" *Education Week*, 5 Mayıs 2004, <http://www.edweek.org/context/topics/ issuespage.cfm?id=102> 1980'lerde ABD'deki eğitim sorunları için ayrıca bkz. D.C Berliner ve B.J Biddle, *The Manufactured Crisis: Myths, Fraud, and the Attack on America's Public Schools*, Reading Mass, Addison-Wesley Publishing Co., 1995.

Bu eğitim modeli çerçevesinde eğitimde merkezi ve hiyerarşik sisteme dayalı metotlarla şekillenen müfredat anlayışının yerine, öğrencilerin eğilimleri ile ailelerin ve öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde oluşan özgün eğitim müfredatları uygulanması tasarlanmaktadır. Bu uygulamalar için finansman sağlanması konusunda okul yönetimine gerekli desteğin hem federal hükümet hem de eyalet yönetimi tarafından verilmesi ve okulun finansal yönetiminin okul yönetimine bırakılması hedeflenirken, eğitimcilerin ve ailelerin de eğitim müfredatının belirlenmesinde etkin rol oynamaları amaçlanmıştır. Bu hedef doğrultusunda Amerikan eğitim sisteminde 1990'lı yıllardan beri uygulanmaya başlayan *charter* okul sistemi bugün Amerikan eğitim sisteminde etkin bir yere sahiptir ve Amerikan siyasi erklerinin de desteği ile Amerikan devlet eğitim sistemine farklı eğitim programlarına duyulan ihtiyaca cevap verebilecek bir sistem olarak tanımlanmaktadır.* Yeni mali yapıları sayesinde *charter* okulları ile devlet okulları arasında eğitim kalitesi alanında bir rekabet yaratarak eğitim kalitesinin artırılması, okulların bir sosyalleşme alanı olduğu düşüncesinin yeniden canlandırılması hedeflenmektedir.**

Charter okulları özel ve devlet okullarının karışımı olarak kabul edilebilir. Devlet okulları gibi tüm öğrencilere açıktır ve bağımsız ve özerk olmaları bakımından özel okullarla ayırdılır.

Devlet *Charter* Okulları Programı, *charter* okullarının plânlama, geliştirme ve ön uygulamalarını desteklemektedir. *Charter* okulları öğrencilerin akademik başarılarını arttırmak amacıyla kurulmuştur. *Charter* okulları, üç yıla kadar eğitim fonu alabilirler, ancak ön uygulama için iki yıldan fazla zaman harcamamak zorundadırlar (U.S Department of Education, 2003).

Bu okulların parasız olması ve okullar arası rekabeti arttırarak devlet eğitiminin gelişmesini körüklemesi nedeniyle destek görmektedir. Diğer yandan çeşitli finansman ve yönetim problemlerinden dolayı kapanmaları nedeniyle istikrardan yoksun olduğu düşüncesiyle eleştirilmektedir. Bazı *charter* okullar harcamalarını kısarak bu sorunu aşmaktadırlar. Örnek olarak sertifikalı olmayan öğretmen çalıştırmak, sertifika gerektirmeyen konularda maaşlı eleman yerine aile ya da gönüllü kişiler çalıştırmak ve sadece akademik/sınıfla ilgili hizmetler sağlamak sayılabilir (Donahoo, 2004).

* Eğitim Bakanlığı resmi raporlarında *charter* okullarının bu hedefler doğrultusunda desteklendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bkz. US Department of Education, "Choices for Parents: The Facts About...Supporting Charter Schools", <http://www.ed.gov/nclb/choice/charter/charter.html>. [Erişim: 15 Mart 2004].

** *Charter* okulları hakkında devletin resmi beklentileri hakkında bkz.: US Charter Schools, "USCS: Charter Laws", http://www.uscharterschools.org/pub/uscs_docs/o/charterlaws.htm [Erişim: 15 Mart 2004].

Devlet Charter ve Özel Okulların Karşılaştırılması

	DEVLET	CHARTER	ÖZEL
KİMLER BASVURABİLİR	Koşul yok. Ancak bazı özel engeller bulunabilir.	Koşul yok	Özel yetenek ve durumlar gözetilir
OKULUN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	<i>No child left behind</i> yasası Standart testler	<i>No child left behind</i> yasası Okulun sözleşmesinde belirtilen testler	Devlete değil ailelere karşı yükümlülük
YETERLİLİK	Zorunlu	Zorunlu (belirli ve sınırlı hükümlere karşı)	Zorunlu değil
ÖĞRENCİYE AİT MALİYET	İlkokul tamamen parasız, orta öğretimde çeşitli aktivite ve materyal ödemeleri	Devlet okullarıyla aynı durumda	Kayıt, ulaşım, okul taksitleri
MÜFREDAT	Belirli (din, cinsel ve sağlık eğitimi) konularda yasal sınırlamalar	Bazı yasal sınırlamalar geçerli	Sınırlama yok, akademik konulara dinsel yaklaşımlar mümkün

Kaynak: *Utah State Office of Education, 2004.*

Charter Okullarının Genel Durumu

Charter okullarına ilk aşamada bakıldığında, ortalama 300 öğrencilik kapasiteleriyle geleneksel devlet okullarından daha küçük kapasiteye sahip devlet okulları olarak görülmektedir. Bu okullarda geliştirilen eğitim sistemlerine bakıldığında *charter* okullarının şu temel başlıklar çerçevesinde sistemlerini geliştirdiklerini görmekteyiz (Fusarelli, 2002):

- Eğitim müfredatında özerkliğin sağlanması,
- Özel bir öğrenci grubunu hedef alma,
- Eğitim vizyonunun belirlenmesi,
- Daha iyi bir eğitim ortamının yaratılması isteği,
- Eğitsel yenilikler için çalışılması,
- Ailelerin katılımının sağlanması,
- Toplumla geleneksel olmayan yeni ilişki modellerinin kurulması.

Bu hedeflerin aslen devlet okulları tarafından gerçekleştirilemeyen hedefler olduğunu da söyleyebiliriz. Bu nedenle federal devlet, *charter* okullarına verdiği özerklik ile bu hedeflerin gerçekleşmesinde daha çok maddî yardım sağlayarak yeni eğitim modellerinin geliştirilmesinde kendi inisiyatifini kısmen de olsa çekmiş ve eğitim hiyerarşisinin kırılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Birçok *charter* okulu risk grubuna dâhil ve engelli öğrencilere hitap etmektedir (U.S. Department of Education, 2000). Bu durum, *charter* okulları ile devlet okulları arasında öğrencilerin performansını karşılaştırmak gibi bir karşılaştırmayı yapmayı pek mümkün kılmamaktadır. Son yıllarda ise bu okulların sayısındaki artışla birlikte okulların akademik ve finansal boyutu ile birlikte federal yasalarda belirlenen kurallarla ne ölçüde uyumlu oldukları konusunda araştırmalar yapılmaya başlanmıştır.* Yapılan bu araştırmalarda *charter* okulları bürokratik ve özel eğilimlere bağlı okullar ile bağımsız özel okullar arasında bir üçüncü yol arayışı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yurttaşlık eğitimi konusunda devletin koyduğu genel standarda uygun bir yapı geliştirilirken, bir yandan da merkezî olmayan yapısından dolayı ailelerin de bu eğitim sürecine etkin olarak katılımının sağlanmaktadır (Buckley ve Schneider, 2004).

CHARTER VE MAGNET OKULLARININ FİNANSAL YAPILARI

Magnet Okullarının Finansal İşleyiş Sistemi

Önceleri Eğitim Bakanlığı ya da ırk ayrımcılığını engellemeye dayalı fonlar tarafından desteklenen *magnet* okullar halen bu fonlar aracılığı ya da eyalet ve bölgelerden sağlanan bağışlar ile etkinliklerini sürdürmektedirler. Bununla birlikte sanat eğitimine dayalı *magnet* okulları öğrencilerin ailelerinden yıllık ücret talep etmektedir (Lohmann, 2004).

Magnet okulları ile ilişkili vakıflar ya da bölgedeki kurumlar *magnet* okulları için önemli bir finansman kaynağı oluşturmaktadırlar. Bu finansman kaynağı dışında devlet tarafından sağlanan yardımlar belli bir prosedüre bağlanmıştır. Bu prosedür gereği, fonlar uygun yerel eğitim kurumları ve konsorsiyumlar tarafından sağlanmaktadır.** Bununla birlikte kitaplar, bilgisayarlar ve uygun bilgisayar programları da dâhil olmak üzere öğrencilerin kullanımı için sağlanması gereken okul malzemeleri, yüksek becerilere sahip olması beklenen ilkökul öğretmenlerinin maaşları ya da karşılanan maaşlara ilave yapılması yine bu fon aracılığı ile sağlanmaktadır (U.S Department of Education, 2004). Ayrıca *magnet* okullarına başvuran ama fazla başvurudan dolayı kaydolamayan öğrencilere danışmanlık hizmeti vermektan öğrencilerin profesyonel gelişimini sağlamak amacıyla düzenlenen aktivitelerin finansmanına kadar birçok alanda maddî yardım bu fonlar aracılığı ile sağlanmaktadır. *Magnet* okullarının bu fonları düzenli olarak alabilmesi için devlet tarafından belirlenen, öğrencilerin derslere katılımı, öğrencilerin etnik dağılımlarının *magnet* okul kriterlerine uygunluğu ve verilen eğitim kalitesinin yüksek standartlara sahip olması gibi kriterler söz konusudur (McCarthy, 2000).

* Bu alanda yapılan etkili bir alan araştırması California'daki *charter* okulları hakkında yapılmıştır: "Beyond the Rhetoric of Charter School Reform: A Study of Ten California School Districts", UCLA Charter School Study, <http://www.gseis.ucla.edu/docs/charter.PDF> [Erişim: 15 Mart 2004].

** *Magnet* okullarına sağlanan fonların düzenlenmesi konusunda çıkartılan yasa için bkz. US Department of Education, "Magnet School Assistance: Part C", <http://www.ed.gov/policy/elsec/leg/esea02/pg65.html> [Erişim: 23 Haziran 2004].

Bazı eyaletler bütçe ayırmanın yanı sıra yanı sıra, yasada emekli öğretmenlerin emeklilik maaşlarını kaybetmeden okulda bir yıl ders vermeleri yönünde uygulamalara gitmişlerdir (Archer, 2003)

Magnet okullarının finansmanı birden fazla resmî ya da özel kişi ya da kurum tarafından sağlanmaktadır. Bu sağlanan yardımlar ise her okul için farklı oranlarda olmaktadır (McCarthy, 2000).

Charter Okullarının Finansal İşleyiş Sistemi

Charter okullarının, normal devlet okullarından *charter* okullarına dönüştürülen okullar ile doğrudan *charter* okul olarak kurulan okullar olarak iki farklı yapılanması söz konusudur (American Federation of Teachers, 2004). *Charter* okullarına dönüşen devlet okulları daha çok maddi kaynağı kullanma imkânına sahip olmaktadır. Bu imkân öğrenci başına harcanan para miktarı ve eğitmenlere ödenen ücretlerde gözlemlenmektedir. *Charter* okullarına dönüştürülen devlet okullarında eğitime ödenen yıllık ücret, yeni kurulan *charter* okullarına oranla daha fazladır (American Federation of Teachers, 2004). Bununla birlikte yeni kurulan *charter* okulları dönüştürülen *charter* okullarına oranla iki buçuk kat daha fazla sayıda yarı zamanlı eğitmen kullanmaktadır. Müfredatın oluşturulması, eğitim sisteminin belirlenmesi ve finansal kaynakların oluşturulması aşamaları çoğu zaman *charter* okullarının oluşumu aşamasında belirlendiği için, açıldıktan kısa bir süre sonra finansal yetersizlikten sonra kapanan *charter* okullarına rastlanmaktadır (Griffin ve Wohlstetter, 2002).

Charter okullarının maddi açıdan denetlenmesi alanında birçok eyalet *charter* okullarına sağlanan bağışın fazla miktarlara ulaşmasını engellemek için bazı uygulamalar geliştirmişlerdir. Örneğin, sahip olduğu mevcut bütçenin en fazla yüzde onunu gelecek senenin bütçesine aktarabilir ve yine bütçenin en fazla yüzde beşi oranında bir miktarla özel bir ekipman alımı yapabilir (American Federation of Teachers, 2004). Ya da bütçe fazlasını bölge yönetimine ya da eyalete iade eder (Center for Education Reform, 2004).

Okul yılının başladığı dönem okulların en çok kaynak harcanan döneme denk gelmektedir. Bu durumda bazı *charter* okulları özel kurumlardan ya da devlet tarafından oluşturulan fonlardan kısa vadeli borçlanmaktadır (American Federation of Teachers, 2004). Ancak bir okul borçlanacak kadar güçlü bir bütçeye sahip olmayabilir. Bu nedenle devlet ya da eyaletler tarafından *charter* okullarına gerektiği zaman finansman aktarımı konusunda bazı uygulamalar geliştirilmiştir.

Birçok *charter* okulu diğer okullarla birlikte okulun dahil olduğu bölge yönetiminden finansman sağlamaktadırlar. Sağlanan bu finansman, her eyaletin belirlediği belli bir fon sağlama yönetmeliği çerçevesinde uygulanmaktadır. Bu yönetmeliğe göre okulların ihtiyaç duyduğu finansmanın sağlanması genellikle üç farklı metotla gerçekleşmektedir (Lin, 2001):

- 1) Öğrenci başına yapılması gereken harcamanın belirlenmesi,
- 2) Yüksek maliyetli eğitim gerektiren öğrenci sayısının belirlenmesi,
- 3) Ulaşım ve yiyecek gibi öğrenciye verilen hizmetlerle birlikte eğitim programına finansmanın sağlanması.

Eyaletler bazen *charter* okullarında düşük gelire sahip öğrencilere ya da okulun ulaşım ve özel eğitim programlarına destek verir (Center for Education Reform, 2004). Bir *charter* okula devamlı desteğin sağlanması ve yönetimi için okullarının geliştirecekleri bütçe plânları kamu fonlarının uygun kullanıldığını, okulun amaç ve felsefesini gerçekleştirebileceğini ve de finansal denetime göğüs gerebileceğini temin etmesi gerekir. Ayrıca iyi geliştirilmiş bir *charter* okul bütçesi okulun misyon, vizyon ve tasarımı prensiplerini de yansıtmalıdır.

Bazı eyaletler *charter* okulun kendi yöntemlerini belirlemesine ve kendi mali denetimcilerini tutmalarına izin verirler. Ayrıca büyük miktarlarda federal fon alan okullar bazı federal muhasebe ve denetleme standartlarına uymak zorunda kalırlar. Okul girişimcileri mâli sistemlerini yaparken eyaletlerinin eğitim birimlerine ve diğer mâli yönetim uzmanlarına danışmalıdırlar.

Charter okulların gelirleri Federal Fonlar, Eyalet Fonları ve diğer fonlar olarak üç grupta toplanır.

“*Federal Fonlar*” ya doğrudan Amerikan Eğitim Bakanlığı tarafından ya da eyalet veya yerel eğitim birimleri aracılığıyla dağıtılır. Çeşitli *charter* okul aktivitelerini (okul sonrası programlar, sosyal hizmetler, profesyonel gelişim gibi) desteklemek amacıyla isteğe bağlı bazı federal bağışlar da vardır. Bu fonlar, *Başlangıç Yardımı*, en azından 10 öğrenciye sahip ya da başarı düzeyi düşük öğrencilerin yüzdesinin fazla olduğu okullara verilen “*Başlık-1*” *Bağışları*, Kişisel Yetersizlikler Eğitim Hareketi olarak verilen *Özel Eğitim Yardımı*dır. Bundan başka *Kapsamlı Okul Reform Uygulama Programı* araştırma ve efektif pratik temeli olan okullara fon sağlamaktadır *Yirmibirinci yüzyıl Halk Öğrenimi Merkezleri Programı* öğrenci ve aileler için okul sonrası programlarını destekler. Adalet ve Sağlık Bakanlıkları da eğitime fonlar ayırmaktadır. Güvenli ve uyuşturucu maddelerden uzak okul kurma garantileri ilgi görmektedir. Destek fonları veren programlar National Charter School Clearinghouse sayfasında yayınlanır (National Charter School Clearinghouse, 2004).

“*Eyalet Fonları*” temel olarak öğrenci kayıt sayısına bağlıdır (söz gelimi ortalama günlük derse katılım).

Diğer Fon Kaynakları özel ve kar amacı gütmeyen topluluklardan gelebilir. Bazen de *charter* okullar yerel yüksek eğitim kuruluşlarıyla faydalanabilecekleri bazı alanları gün içinde kullanmak üzere işbirliği yaparlar. Ayrıca eğitimde teknolojinin büyük oranlarda yer almasından dolayı bu konuda oldukça fazla fon olanakları bulunmaktadır (US Charter Schools, 2004). Vakıflar *charter* okullara para, teknoloji ya da ürün temini şeklinde bağışta bulunmaktadırlar. Akademik gelişme, kolej hazırlık, dar gelirliiler, yardıma muhtaç olanlar, yetişkinler, meslekî gelişme programlayan öğretmenler gibi belirtilmiş gruplara yönelik yardımlar da yapmaktadırlar. Bazı firmalar ve kuruluşlar kendi ürünlerini kullanan okullara bağışta bulunmaktadırlar. Bu kuruluşlar eğitim, sanat, aile içi şiddetten kaçınma gibi programlara fon aktarmaktadırlar. Bazı firmalar kendi alanlarında yetenekli öğrencilere bilgi, fikir, cesaret vermekte ve yardımlarda bulunmaktadır, öğretmenlere aktarılan fonlar da mevcuttur. Bazen okulun materyal alma sıkıntısını beyan etmesi yeterlidir. Bunların yanı

sıra kâr amaçlı kuruluşlarla kâr amacı gütmeyen kuruluşlar arasında destek anlaşmaları bulunmaktadır. Kâr amacı güden kuruluşlar belirli satışlar üzerinden tanımlanan bağış programlarına sahiptir. Bağış alan kurumlar da onların desteklerini duyururlar.

Charter ve Magnet Okulların Karşılaştırılması

Fonlar ve yardımlar konusunda *charter* ve *magnet* okulları arasında farklılıklar vardır. Ayrıca kuruluşları, öğrenci profilleri ve programlarında farklılık göstermektedir. *Magnet* okul açma yetkisi daha katı sınırlara sahiptir. *Charter* okul açmak için veli talepleri değerlendirilirken *magnet* okul açmak için altyapı yatırımlarının tamamlanmış olması koşulu aranır.

Charter okulları için okul müfredatının oluşturulmasında yetki tamamıyla okul yönetimine bırakılırken, magnet okullarında oluşturulan müfredatın etnik ya da ekonomik ayrımı engelleyici, özel ve yüksek kalitede olması şart koşulmakta, kayıtlı öğrencilerin en azından okula yarım gün devam etmeleri amaçlanmaktadır.

Öğrenci kabulü konusunda charter okulları her öğrenciye eşit mesafededir, Magnet okulları öğrencilerin kabulü sırasında performans ya da seviye tespit sınavı gibi seçme uygulamaları düzenleyebilir. Özel eğitim programları oluşturma konusunda magnet okulları ve charter okullarında bazı benzerlikler gözlemlenmektedir. Bu benzerliklerin temelinde ise iki okulun da hiyerarşik ve standart devlet okul eğitimi modellerinin dışında olan ve katılımı artıran modeller olmasından kaynaklanmaktadır.

Fon sağlanması konusunda, *charter* okullarının finansman yönetiminin de özleştirilerek daha etkin bir şekilde yönetilmesi amaçlanır. Mevcut fonların aktarımı *charter* okullarında öğrenci sayısına göre yapılmaktadır. *Magnet* okullarının ırk ayrımını engellemek ve gelir adaletsizliğinin eğitimdeki olumsuz sonuçlarını hafifletmek amacıyla oluşmuş olmasından dolayı kuruluşlarından itibaren *magnet* okulları devletten maddi açıdan yoğun destek alan okullar olmuştur.

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE CHARTER / MAGNET OKULLARI

Türkiye’de ilk ve orta seviyedeki okullara ilişkin reform tartışmaları çoğunlukla eğitim kalitesinin artırılmasından daha çok eğitimin nicelik açısından yaşadığı sorunları çözmeye yönelik görünmektedir. Bu nedenle Türk eğitim sisteminin kalitesinin yükseltilmesinden önce öğretmen açığının giderilmesi, okulu olmayan yerleşim yerlerine okul inşa edilmesi, okullarda sınıf başına düşen öğrenci sayısını azaltmaya yönelik girişimler daha ön plâna çıkmaktadır. Serter’e (1997) göre bu çerçevede eğitim alanında köy-kent, kadın-erkek zengin-fakir gibi ayrımlardan dolayı eşit eğitimin sağlanamaması Türk eğitim modelinde önemli bir sorun olarak göze çarpmaktadır.

Ülkemiz okulları arasında fırsat eşitliği açısından bölgesel farklar yaşanmaktadır. Bu sorunun en büyük gerekçesi olarak ülke bütçesinden eğitime aktarılan payın düşüklüğü gösterilmektedir. Bu sorunu gidermek ve bir anlamda *magnet* okullarındaki gibi normal

okullardan daha üst düzeyde eğitim vermeleri için tasarlanmış Anadolu Liseleri ya da Devlet Parasız Yatılı Okulları gibi yetenekli ancak maddî imkânları zayıf öğrencilerin devlet tarafından sınavla eleme usulü ile seçilmesi eğitim alanında yapılan bir reform çalışması olarak göze çarpmaktadır. Bademci'ye (1997) göre Öğretmen başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında eğitim alanında *magnet* okulları gibi öğrenci ile birebir ilişki halinde olacak ve her öğrenciyi kendi ilgisi ve yetenekleri doğrultusunda gelişimini sağlayacak bir eğitim için Türkiye'nin eğitime harcadığı bütçeyi artırması ve öncelikle eğitim alanındaki nicelik ve altyapı sorunlarının çözmesi gerekmektedir.

Türkiye'de eğitim sorunları öncelikle altyapı ve kaynak eksikliğinden doğmaktadır. Dolayısıyla Türk Eğitim sisteminin *magnet* okulları gibi bir model ülke eğitim sistemine entegre edebilmesi öncelikle eğitim bütçesinden önemli bir payı mevcut okulların geliştirilmesi için harcamasını gerektirir. Eğitim alanında devam eden bu altyapı sorunları giderilemeden *magnet* okulları gibi yüksek maliyet gerektiren okulların açılması bu okulların elit okullar olarak görülmesine ve dolayısıyla eğitim alanında yeni bir eşitsiz ortama neden olduğu yönünde değerlendirmelere neden olabilir.

Öte yandan Türkiye eğitim sisteminde görülen bir diğer sorun ise okulların yoğun bürokratik yapılanma içerisinde kalmaları sonucu mevcut eğitim kalitesinin düşmesidir. Benzer bir sorun yukarıda değinildiği gibi Amerikan eğitim sisteminde de yaşanmakta ve bu sorun *charter* okul modellerinin açılmasıyla kısmen de olsa giderilmeye çalışılmaktadır. *Charter* okullarının açılması ile birlikte Amerikan eğitim sisteminde tepeden yapılan reformların yerini, okullara özerklik verilerek reform doğrudan okullardan başlatılmaktadır. Bu reform modelinin Türkiye için uygulanması Türkiye'deki standart eğitim sistemi çerçevesinde bürokratikleşen okul yönetimlerine bağımsız karar alma ve uygulama imkânı vermiş olacaktır. Ayrıca Türk eğitim sistemlerinde velilerin okullardaki rollerinin yine *charter* eğitim modeli çerçevesinde artırılması, velilerin de inisiyatif olarak okulların ve eğitim müfredatlarının yeniden yapılandırılmasında rol almaları Türkiye'de eğitim sistemine olumlu katkılar yapacak bir girişim olacaktır.

Bu noktadan esinlenerek ülkemizde de gerek toplumsal ayırım noktalarına çözüm getiren gerekse bürokratinin getirdiği hantallığı aşan okul modellerinin geliştirilmesi için farklı ülkelerde uygulanan modellerin incelenmesi, koşullara ve ihtiyaçlara uygun okulların kurulması yararlı olacaktır.

SONUÇ

Magnet ve *charter* okullarının eğitim anlayışları Amerikan eğitim sisteminde son 40 yılda yapılmış olan iki önemli reform arayışı olarak ortaya çıkmıştır. Ülkedeki ırk ayrımını önlemek amacıyla kurulmuş olan *magnet* okullarından farklı olarak *charter* okulları ise devlet okullarındaki düşük eğitim kalitesini gidermek için okul yönetimlerine daha çok inisiyatif vermek amacıyla kurulmuşlardır.

Bu iki okul modeli, verilen eğitimin kalitesi ve sağlamış olduğu başarıları göz önünde bulundurulduğunda başarılı görülmektedirler. *Charter* okulları belirlemiş oldukları sınırlı

öğrenci alımının da etkisi ile devlet okullarında yaşanan fazla öğrenci kaydı gibi sorunlarla karşılaşmamakta, *magnet* okulları ise gönüllü ya da mecburiyete dayalı seçme sistemleri ile ırk ayrımını eğitim seviyesinde gidermekte ve ortak kültür anlayışının verimli bir eğitim modeli ile yerleşmesine imkân tanımaktadır.

Ders programları her iki okul modelinde geleneksel okullardan ayrı olarak okul, öğrenci ve veli inisiyatiflerinin dâhil edilmesiyle esnek nitelikte hazırlanmaktadır. Okulların finansal açıdan çeşitli kaynaklardan beslenmesi özerkliklerinin zeminini sağlamaktadır. Öğrenci devamında görülen olumlu tablo bu okulların başarılarının göstergesi olarak kabul edilebilir.

Magnet okulları ailelerin desteği, öğretmenlerin tercihi ve öğrencilerin seçimini kaynaştıran bir potada müfredatlarını şekillendirmesi gerekmektedir. Eğitim sürecinin öğrencilerin hayatlarını şekillendirdiği ve onları dış dünyadan koparmadıkları gözlemlenmektedir. Ayrıca *charter* okullarında veliler dönem başında bir kontrat(okul konferanslarına katılma, öğrencinin devamı, ödevi, beslenmesi gibi veli sorumlulukları) imzalamaktadırlar.

Okulun bulunduğu bölgenin özellikleri, öğrencilerin sosyal, ekonomik ve kültürel gerçeklikleri araştırmalarla saptanmalıdır. Bu araştırmalarla ortaya çıkacak farklılıklar eğitim programlarında yer almalıdır. Merkezden oluşturulmuş programlar ülkenin genelleştirilebilir gerçekleri ve ulusal politikalarla sınırlı bir çerçeve oluşturmalı, ders programlarında İlçe ve Okul yönetimlerine inisiyatif alanı bırakılmalıdır. Sosyal problemlere duyarsız bir eğitim politikası hayatın gerçeklerinden kopuk seyretmektedir. Eğitimsel çeşitliliği sağlamak amacıyla farklı kuruluş gerekçelerine dayanacak okul modelleri tanımlanmalıdır. Okulları bürokratik açıdan sınırlandırıcı detaylar azaltılmalıdır. Bakanlığın, il, ilçe ve okul yönetimlerinin görev tanımları bu farklılıklara hayat tanıyacak olanakları sağlayacak şekilde yeniden yapılmalıdır. Okul Kurullarının yılda birkaç kez toplanması yeterli olmamaktadır. Eğitim programlarının birbirinden farklı ihtiyaçları doğrultusunda daha küçük birimler halinde daha sık toplanan karar mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Farklı programlara sahip okulların sınırlı sayıda öğrenci mevcuduna sahip olmaları onların işlevsel olmadığını göstergesi değildir. Kalite nicel değil nitel ölçüm gerektirir anlayışıyla farklı programlara ihtiyaç duyan okullar ya da öğrenciler nicel ölçülerle değerlendirilmemelidir.

Okul açma ya da dönüştürme yetkisi verilecek kişi ve kurumların tanımlarını destekleyici önlemler olarak genişletmek gerekmektedir. Bakanlığın hükümetten alacağı finansal kaynaklar bölgelere, bölgeler ilçelere, ilçeler okullara temel teminatlar sağlanmak koşuluyla ancak dağıtım ve onaylarda inisiyatifler bırakılarak dağıtılmalıdır. Vakıf ve şirketlerin eğitim süreçlerine ilgi duymasını ve katılmasını sağlayacak destekler artırılmalıdır. Okullara malzeme temin edecek kuruluşların adlarını duyurmaları sağlanmalıdır.

Risk altındaki öğrenci profilinin saptanması ve bu öğrencilerin eğitim ihtiyaçları önemsenmelidir. Okula devam konusu oluşturulacak eğitim birimlerince izlenmeli, devamsızlık nedenleri saptanarak ihtiyaç duyulan çözümler üretilmelidir.

Mevcut alt yapı eksiklikleri öncelikle eğitime ayrılan payın ve özellikle araştırma-geliştirme birimlerine ayrılan payın artırılmasını gerektirmektedir. Eğitim süreçlerinde duyulan malzeme ihtiyaçlarının tanımı için öğretmenlere yetki verilmelidir. Öğretmenlerin ders saatleri yüklü olmamalı, değişen koşulların gerektirdiği becerileri keşfetmeleri için maddî olanakları ve zamanları olması sağlanmalıdır.

Yerel kaynakların mobilize edilmesi, eğitim kurumları kendi imkânlarını kullanarak ekstra kaynaklar yaratması ve programların daha çok öğrenci ihtiyacına yönelik olmasıyla mümkündür. Bu faktör aynı zamanda çalışanların yaratıcılığı ve adanmışlığını arttıracaktır.

Yerel birimler merkezi otoritenin yetkileri ile birlikte harcamaların belli bir oranını da devralmalıdırlar. Veli ve çevre katkısı arttırılmalı, okullar kendi imkânlarını kullanarak kaynak üretmelidirler. Okullara ait salonlar ve bahçeler atıl kaldıkları zaman kiraya verilebilmelidir. Okullar çevrede bulunan özellikle kamuya ait olan alanlardan ihtiyaçları doğrultusunda yararlanabilmelidirler.

Magnet ve *charter* okulları, program çeşitliliği sağlayarak eğitim hakkının yaygınlaşmasını sağlayan önemli eğitim kurumlarıdır. Özel eğitim kurumlarının sağladığı olanaklardan yararlanamayan toplum kesimlerine hizmet veren bu okullar kamusal finans kaynaklarından beslenmektedirler. Bu nedenle bir ölçüde özel eğitim kurumlarına benzemekle birlikte parasız eğitim vermeleri yönünden farklı bir özellik taşımaktadırlar. Sonuçta, *magnet* ve *charter* okulları – merkezî olarak belirlenmiş eğitim programlarına bağlı olarak hizmet vermedikleri için – eğitim sürecine katılım ve eğitimde kalitenin sağlanması yönünde bir zemin oluşturmaktadırlar.

KAYNAKLAR

- A Nation at Risk, Education Week, 30 Mart 2004, <http://www.edweek.org/context/topics/issuespage.cfm?id=123>[Erişim: 20 Nisan 2004].
- Archer, Jeff. *Magnet Schools Among Winners in Tight Budget*, Education Week,<http://www.edweek.org/ew/ewstory.cfm?slug=01caps2.h23>, [Erişim:9 Mart 2003].
- Bademci, Vahit. *Aymazlığın Sonu Geleceği Tehlikede Bir Ulus*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları, 1997.
- Berliner, D. C. ve Biddle, B. J. *The Manufactured Crisis. Myths, Fraud, and the Attack on America's Public Schools*. Reading, Mass., Addison-Wesley Publishing Co., 1995.
- Christine, H. Rossell. *The Carrot or the Stick for School Desegregation Policy: Magnet Schools or Forced Busing*. Philadelphia: Temple University Press, 1990.
- Douzenis, Cordelia. *Evaluation of Magnet Schools: Methodological Issues and Concerns*, The Clearing House, Cilt: 68, Sayı: 1, 1994, s.15-18.
- Fusarelli, Lance D. *Charter Schools. Implications for Teachers and Administrators*, The Clearing House, Cilt: 76, Sayı: 1, 2002.
- George, E. Curry. *The Affirmative Action Debate*. New York, Preseus Publ., 1996.
- Goldring, Ellen ve Smrekar, Claire. *Magnet Schools. Reform and Race in Urban Education*, The Clearing House, Cilt: 76, Sayı: 1, 2002, s.13-15.
- Hendrie, Carolian. *In US Schools, Race Still Counts*, Education Week, <http://www.edweek.org/ew/ewstory.cfm?slug=19Brown.h23&keywords=magnet%20schools>. [Erişim: 21 Ocak 2004].
- Hesapçıoğlu, Muhsin. *Eğitim Plânlaması ve Yönetimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, 1989.
- Klauke, Amy *Magnet Schools*, ERIC Digest Series – 1988. http://www.ericfacility.net/databases/ERIC_Digests/ed293225.html. [Erişim: 15 Mayıs 2004].
- Lohmann, Judith. *Charter and Interdistrict Magnet Schools*, OLR Research Report, 24 Ekim 2001. <http://www.cga.state.ct.us/2004/rpt/2004-R-0223.htm> [Erişim: 15 Mayıs 2004].
- Lohmann, Judith. *Interdistrict Magnet School Funding*, OLR Research Report, 22 Şubat 2004. <http://www.cga.state.ct.us/2004/rpt/2004-R-0223.htm> [Erişim: 15 Mayıs 2004].

Maria, Montessori. *The Montessori Method Scientific Pedagogy As Applied To Child Education In "The Children's Houses"*. New York: Frederick A. Stokes Company, 1912.

McCarthy, Kevin. *Magnet School Funding*, OLR Research Report. 27 Eylül 2000. <http://www.cga.state.ct.us/2000/rpt/olr/htm/2000-r-0921.htm> [Erişim: 15 Mayıs 2004].

Power, F. Clark ve Lapsley, Daniel K. *The Challenge of Pluralism Education, Politics and Values*. Notre Dame, London University of Notre Dame Press, 1995.

Serter, Nur. *21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim*. İstanbul: Sarmal Yay., 1997.

İnternet Kaynakları

American Federation of Teachers, "*Paying for The Vision. Charter School Revenue and Expenditures*", 03.2004. <http://www.aft.org/charterfinance/PayingfortheVision.pdf> [Erişim: 15 Mart 2004].

Ausbrooks, Carrie., "*Charter Schools and Equal Access. Implications for Magnet and Other Choice Schools*", *University of North Texas*, 2002. <http://www.usca.edu/essays/vol32002/ausbrook.pdf> [Erişim: 23 Ekim 2003].

Center for Education Reform, "*California Charter Law*", 2004, <http://www.edreform.com/index.cfm?fuseAction=cLaw&stateID=10<Col=2> [Erişim: 25 Nisan 2004].

Donahoo, Saran., "*Perspectives on Charter Schools: A Review for Parents*", *ERIC Digest*, 06.2004. <http://www.ericfacility.net/ericdigests/ed455973.html> [Erişim: 15 Haziran 2004].

Education Commission of the States, "*Public Alternative Schools and Programs for Students at Risk of Education Failure 2000-2001, National "Recent State Legislation, Recent State Policies/ Activities"*", 03.2004. <http://www.ecs.org/ecs/ecscat.nsf/WebTopicP122002?OpenView&RestrictToCategory=Magnet+Schools> [Erişim: 15 Mart 2004].

Eğitim Rehberi, *ABD'de İlk ve Orta Öğretim*, <http://www.ululararasiegitim.com/lise/usa.asp> [Erişim: 20 Ekim 2004].

Eğitim Rehberi, *Lisans Seviyesinde Teknik Ve Mesleki Eğitim*, <http://www.ululararasiegitim.com/ulkeler/usa/egitim/4/mesleki.asp> [Erişim: 20 Eylül 2004].

Flaxman, E. Guerrero ve A. Gretchen, D. *The Educational Benefits of Magnet Schools, Berkeley. National Center for Research in Vocational Education, University of California*, <http://www.ncrve.berkeley.edu/abstracts/MDS-803/MDS-803THE.html> [Erişim: 15 Mayıs 2004].

- Griffin, Noella C. Wohlstetter, Priscilla. *Building a Plane While Flying it. Early Lessons From Developing Charter Schools*, 5 Mart 2002. http://www.lscnet.terc.edu/do.cfm/paper/8396/show/use_set-ed_ref_pol [Erişim: 23 Ekim 2003].
- Kuehn, Larry., *Ten Problems With Charter Schools, BTCF Reseach Report, British Columbia Teachers' Federation, 1995*. <http://www.bctf.bc.ca/education/choice/charter.html> [Erişim: 23 Ekim 2003].
- Magnet Schools of America, *Goals and Objectives*, <http://www.magnetedu/objectives.htm>, 2003-2004, [Erişim: 7 Haziran 2004].
- Magnet Schools of America, *History of Magnet Schools, 2003-2004*, <http://www.magnet.edu/about.htm> [Erişim: 7 Haziran 2004].
- Magnet Schools of America, Magnet Schools at HOME and OVERSEAS, 06.2004. http://www.magnet.edu/mag_schools.htm [Erişim: 15 Haziran 2004].
- Magnet Schools, *The Public School Parent's Network, 03.2004*. http://www.psparents.net/magnet_schools.htm [Erişim: 15 Mart 2004].
- National Center for Education Statistics, *Overview of Public Elemantary and Secondary Schools and District School Year 2001-02, 03.2004*. http://www.nces.ed.gov/pubs2003/overview03/table_09.asp#fC [Erişim: 15 Mayıs 2004].
- National Charter School Clearinghouse, *Funding*, 06.2004. http://www.nationalcharterschoolclearinghouse.net/mod.php?mod=userpage&men=807&page_id=27#stimulus [Erişim: 15 Haziran 2004].
- National Statistic for Education Statistics. <http://www.nces.ed.gov> [Erişim: 15 Mayıs 2004].
- Policy and Program Studies Service, *Evaluation of Magnet Schools Assistance Program Final Report, 06.2004*. <http://www.ed.gov/rschstat/eval/choice/magneteval/casestudies.pdf> [Erişim: 15 Haziran 2004].
- U.S Department Of Education, *An Overview Of The U.S. Department Of Education, WHAT THE DEPARTMENT OF EDUCATION DOES Not DO*, 06.2004. http://www.ed.gov/about/overview/focus/what_pg5.html [Erişim: 15 Haziran 2004].
- U.S Department of Education, *An Overview of the U.S. Department of Education What Does The Department Of Education Do?*, 06.2004. http://www.ed.gov/about/overview/focus/what_pg4.html [Erişim: 15 Haziran 2004].
- U.S. Department of Education, *Charter Schools and Students with Disabilities. A National Study, 2000*, http://www.uscharterschools.org/pdf/ft/sped_natl_study.pdf [Erişim: 23 Ekim 2003].

- Uluslararası Eğitim, *Amerikan Eğitim Sistemi*, <http://www uluslararasiyegitim.com/ulkeler/usa/egitim/1/sistem.asp> Erişim: 20 Ekim 2004].
- UCLA Charter School Study, *Beyond the Rhetoric of Charter School Reform. A Study of Ten California School Districts*, 03.2004. <http://www.gseis.ucla.edu>. [Erişim: 15 Mart 2004].
- US Charter Schools, *Budget, Finance, and Fundraising*, 06.2004. [http:// www.uscharterschools.org/lpt/uscs_docs/262](http://www.uscharterschools.org/lpt/uscs_docs/262) [Erişim: 15 Haziran 2004].
- US Charter Schools, *USCS. Charter Laws*, 03.2004. http://www.uscharterschools.org/pub/uscs_docs/o/charterlaws.htm [Erişim: 15 Mart 2004].
- US Department of Education, Magnet School Assistance: *Part C*, <http://www.ed.gov/policy/elsec/leg/esea02/pg65.html> [Erişim: 23 Haziran 2004].
- US Department of Education, *Choices for Parents. The Facts About Supporting Charter Schools*, 03.2004 <http://www.ed.gov/nclb/choice/charter/charter.html> [Erişim: 15 Mart 2004].
- US Department of Education, *Evaluation of the Magnet Schools Assistance Program. 1998 Grantees Final Report*, 2003, <http://www.ed.gov/rschstat/eval/choice/magneteval/finalreport.doc> [Erişim: 23 Ekim 2003].